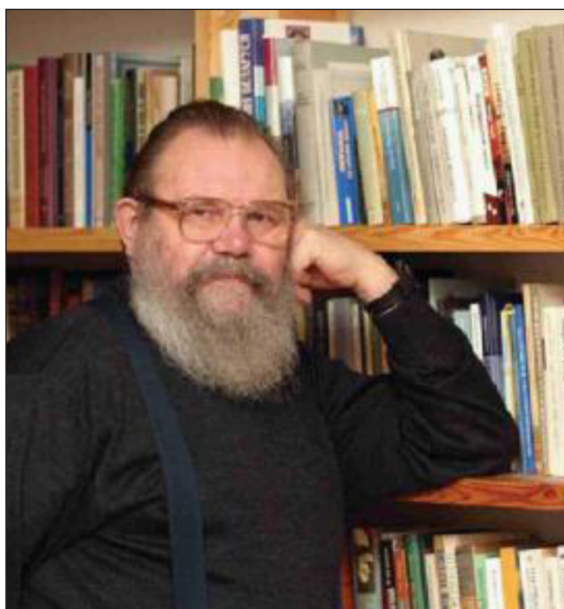

In memoriam

Prof. Kaziui Almenui atminti

2017 m. spalio 7 d. netekome kolegos prof. Kazio Almeno. Iškilus mokslininkas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo aušroje reikšmingai prisidėjo prie lietuviškos mokslinės minties skelbimo ir įtvirtinimo tarptautiniu mastu.

K. Almenas gimė 1935 m. balandžio 11 d. Šiaulių apskrityje, Gruzdžiuose. Per II pasaulinį karą su tėvais pasitraukė į Vakarų, 1949 m. apsistojo JAV. 1957 m., baigęs Nebraskos universitetą, įgijo cheminės inžinerijos specialybę. 1959–1965 m. dirbo Argono nacionalinėje laboratorijoje, dalyvavo eksperimentinio BWR reaktoriaus kūrimo procese ir greitų neutronų reaktorių tyrimo programoje. 1968 m. Varšuvos politechnikos universitete apgynė daktaro disertaciją branduolinės inžinerijos srityje. Vėliau K. Almenas akademinę

karjerą tęsė Merilendo universiteto (JAV) Chemijos, medžiagų ir branduolinės inžinerijos katedroje. Didžiąją aktyvaus gyvenimo dalį praleido šiame universitete (1969–1999), tapo profesoriumi. Jis ne tik skaitė paskaitas studentams, ugdė būsimus specialistus, bet aktyviai ir ypač vaisingai dalyvavo moksliniuose tyrimuose.

Philadelphia Electric (1970), Bechtel Power (1973) kompanijose, Karlsruhe branduolinių tyrimų centre (1982–1983) K. Almenas kūrė ir tobulino branduoliniuose reaktoriuose vykstantiems procesams modeliuoti skirtas programas. Kartu su kitais mokslininkais nagrinėjo šilumos pernešimo procesus apsauginiame reaktoriaus kiaušte, specifinius neutronų skverbimosi per apsauginius ekranus procesus, vandenilio susidarymo ir kontrolės klausimus, modifikavo radiacijos ir masės pernešimo skaičiavimo modelius. Jis buvo kviečiamas į Venesuelos tyrimų centrą (1976–1977) konsultuoti specialistų, kai buvo analizuojami eksperimentinio reaktoriaus kuro perkrovimo būdai, į jo nuomonę buvo išsiklausoma branduolinių inžinerinių skaičiavimų programinio aprūpinimo klausimais, Bechtel Power kompanijoje (1976–1978) profesorius patarinėjo LWR reaktorių saugos ir termohidraulinė programų paketų plėtros srityje. Žinomos JAV Argono (1976–1982) ir Brookhaven (1983–1987) nacionalinės laboratorijos kvietė prof. K. Almeną konsultuoti vykdant įvairius su branduolinių reaktorių sauga susijusius ir skaitiniams tyrimams naudojamų programų paketų (RELAP, CONTAIN) tobulinimo projektus. Dirbdamas Merilendo universitete K. Almenas konsultavo General Physics kompanijos bei JAV NRC specialistus

LWR reaktorių, apsauginių kiautų saugos ir termohidraulinių procesų modeliavimo programų tobulinimo klausimais.

Žinomas branduolinės energetikos specialistas prof. K. Almenas skaitė paskaitas ne tik JAV mokslo tyrimo centruose, bet buvo kviečiamas pasidalyti savo patirtimi Europoje, o atkūrus nepriklausomybę ir Lietuvoje. Daugiau kaip 40 jo vadovaujamų doktorantų parengė ir apgynė daktaro disertacijas.

K. Almenas buvo vienas pirmųjų išeivijos mokslininkų, prisidėjusių prie Ignalinos AE saugaus darbo užtikrinimo. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, jis aktyviai įsijungė į Lietuvos energetikos instituto veiklą, jo iniciatyva 1992 m. įsteigta Ignalinos AE saugos analizės grupė (dabar – Branduolinių įrenginių saugos laboratorija). Būdamas pirmuoju jos vadovu, šioje grupėje sutelkė šilumos mainų, hidrodinamikos, atsparumo analizės bei kitų sričių specialistus, kurie per trumpą laiką perprato RBMK-1500 reaktoriuose vykstančius fizikinius procesus, rinko, sistemino bei tikrino Ignalinos AE projektinius ir eksploatacinius duomenis, įsisavino šiuolaikinius, pripažintus pasaulyje termohidrauliniams bei neutroniniams-fizikiniams procesams branduolinėje jėgainėje modeliuoti skirtus skaičiavimo programų paketus. Prof. K. Almenas konsultavo atkurto Lietuvos Vyriausybę branduolinės energetikos klausimais, 1997 m. vadovavo Valstybinei atominės energetikos saugos inspekcijos tarybai.

Profesoriaus mokslinė veikla neapsiribojo vien tik branduoline energetika. Pastaruosius 20 savo aktyvios mokslinės veiklos metų skyrė šiluminės fizikos sričiai, nagrinėjo dvifaziame tekėjime vykstančius fundamentalius reiškinius. Plėtojant šią naują kryptį, LEI buvo sukurta nauja eksperimentinė ir teorinė besikondensuojančio dvifazio tekėjimo tyrimų bazė. 2003 m. kartu su Branduolinių įrenginių saugos laboratorijos mokslininkais paskelbė išradimą – „Būdas kondensacijos pliūpsniams sukelti“. Svarbiausias klausimas, ne-

davęs jam ramybės, – „Kaip vandens molekulė, esanti vandenyje, išsiveržia ir išgaruoja?“

Produktyvi mokslinio darbo veikla plačiai apžvelgta mokslinėje techninėje spaudoje. K. Almenas yra knygų *Nuclear Engineering. An Introduction* (1992), *Radiacijos efektai* (1993), *Ignalina RBMK-1500. A Source Book* (1998) bendraautoris. Šiluminės fizikos srityje paskelbė monografiją *Evaporation/condensation of water. Unresolved issues. I. Phase change at low pressures, laminar conditions* (2014). Deja, antrosios monografijos dalies jis nespėjo parengti. Moksliniu testamentu perdavė medžiagą savo mokiniams – mokslinės minties sekėjams. Jie įsipareigojo šį darbą baigti ir publikuoti. Taip pat K. Almenas, vienas ir su kolegomis, paskelbė per 50 mokslinių straipsnių pripažintuose žurnaluose, skaitė per 100 pranešimų įvairiose konferencijose. Už mokslo pasiekimus prof. K. Almenai suteikti JAV institucijų ANS, ABBA ir ASME apdovanojimai. Už darbų ciklą *Deterministiniai ir tikimybiniai tyrimai, inžineriniai sprendimai ir jų įgyvendinimas gerinant Ignalinos AE saugą ir patikimumą* (1994–2004 m.) Profesorius su bendraautoriais iš Branduolinių įrenginių saugos laboratorijos apdovanotas Lietuvos mokslo premija (2005).

K. Almenas buvo įvairiapusė, smalsi ir labai patriotiška asmenybė. Jis buvo aktyvus išeivijos visuomeninės politinės „Santaros-Šviesos“ federacijos narys, vienas iš Valdovų rūmų paramos fondo steigėjų, nuotykių romanų apie Lietuvos praeitį „Skomanto“ serijos organizatorius ir vienas autorių. Jis buvo Vytauto Didžiojo universiteto Atkuriamojo Senato narys, ėjo VDU Tarybos nario pareigas (2008–2010), organizavo vadovėlių aukštosios mokyklos vertimą ir leidybą, įkūrė leidyklą „Litterae universitatis“. Už nuopelnus atkuriant VDU jam suteiktas šios aukštosios mokyklos garbės daktaro vardas (2013).

Kolegų, bendraminčių ir buvusių jo mokinių atmintyje liks šviesus šio kilnaus, mokslui ir kultūrai patriotiškai pasišventusio žmogaus paveikslas.

LEI mokslo bendruomenė